Verslag van de boerderij in 1904.

Het jaar 1903 was geëindigd met mooi drogend weer. In de eerste dagen van Jan_._ kon reeds **schaatsen gereden** worden. Doch het vroor niet genoeg dat de ijsbanen voldoende sterk waren ofschoon de banen over 't geheel **prachtig** waren. Onder prachtig winterweer bleef het zoo tot ongeveer half Jan_._ aanhouden totdat de temperatuur langzamerhand hooger werd en het ijs verdween. Met graven kon men dan ook reeds in 't laatst van Jan_._ weer beginnen. Ook in Febr_._ hield het weer zich goed. Tusschenbeide wel eens een koude dag doch overigens kon het werkvolk steeds met graven doorgaan. De grond was **droog** en de waterstand **laag**. In 't begin van Maart hebben we daarvan dan ook gebruik gemaakt door het leggen van drainenbuizen. Dat mooie weer was van een gunstigen invloed op den bodem, die zooals het verslag 1903 aangeeft in dat jaar in een slechte conditie was achtergebleven. De bouwvoor was dan ook reeds vroegtijdig geschikt voor de zaai, warmede wij den **15_den_ Maart** een begin konden maken. Achtereenvolgens kon het zaaien afgedaan worden. Den **23 Maart** waren we daarmede klaar uitgezonderd vlas en bieten. Bij de opgedane **ervaring** van het **vorige voorjaar** durfden we nu niet door zaaien. Het weer hield zich ook niet zoo goed. Tusschenbeide koude en regenachtige dagen, waardoor de grond van boven erg korstig werd. In de 1_ste_ week van April herstelde dit zich echter weer en konden we den **11 April** beginnen met vlas zaaien. De 4 stukken vlas konden achtereenvolgens gezaaid en afgewerkt worden. In dien tusschentijd kwamen de haver en rogge reeds op. Die eerste velden echter deelden wel een **groote vrees van het slechte zaaizaad** (erf_*.) [?]. Sommigen moesten vele stukken* ***herzaaien****. Ook wij hebben den 19 April een stuk haver omgezaaid terwijl de overige stukken pro*._ haver eveneens te hol stonden doch even vreesden om staan te blijven. Daarbij kwam dat door de slechte stand de planten in de eerste periode zeer slecht groeiden. Beter was het met de erwten en boonen gesteld. Deze stonden uitstekend en ontwikkelden zich ook zeer voldoende. Het lijnzaad kwam met het gunstige weer na 't zaaien reeds spoedig op. Dat ten_._ zaad kreeg een uitstekenden stand en groeide ook flink op, **het onderzaad** was dat **minder**. Ook dit zaad had te **slechte kiemkracht** en daarbij de korrel geen voldoende kracht om de plant in den beginne goed te doen ontwikkelen. Den 25 en 26_sten_ April had de laatste zaaierij plaats nl. de suikerbieten. Dit troffen we minder goed doordat we direct na het zaaien, het afwerken kon niet meer plaats hebben, een geduchte regen kregen met daarna volgend sterk drogend weer. De grond werd daardoor erg korstig zoodat de planten met... [afgebroken]

Historisch en Taalkundig Commentaar

- **Vroege winterpret en vroege drainage (1904)**: Het jaar 1904 opent met een korte, mooie winterperiode waarin direct begin januari al geschaatst kon worden op het Groningse Hogeland. De winter zette echter niet door, waardoor de grondwaterstand historisch laag bleef. Allersma maakte hier in februari en maart dankbaar gebruik van door grootschalig drainagebuizen (*"drainenbuizen"*) in de polderklei te graven om de structuur van de bodem, die na het natte jaar 1903 slecht was, te herstellen.
- **De tactiek van het gefaseerd zaaien**: De auteur deelt een interessant bedrijfseconomisch inzicht: na slechte ervaringen in het voorjaar van 1903 durfde hij nu niet in één ruk alle gewassen in te zaaien (*"durfden we nu niet door zaaien"*). Hij wachtte bewust tot half april met het gevoelige vlas om te voorkomen dat de jonge plantjes door vroege voorjaarsbuien zouden verzuipen.
- **Het drama van de "holle" haver**: Ondanks zijn voorzichtige aanpak kreeg de haver te maken met een slechte start door kwalitatief minderwaardig zaaigoed (*"groote vrees van het slechte zaaizaad"*). De velden kwamen erg *"hol"* (dun en met kale plekken) op. Veel boeren in de

Noordpolder moesten hun velden volledig herzaaien. Allersma moest zelf op 19 april een compleet perceel haver omploegen en opnieuw inzaaien.

- **Slechte kiemkracht bij het onderzaad**: Terwijl de erwten en het vlas er fantastisch bij stonden, leed het *onderzaad* (vermoedelijk gras- of klaverzaad dat onder de dekvrucht van het graan werd meegezaaid voor het volgende weideseizoen) onder een zeer slechte kiemkracht. De jonge kiemkorrels misten de brute groeikracht om door de zware polderklei heen te breken.

...moeite daardoor konden breken. Een gevolg daarvan, was dat we een te hollen stand behielden.

Het winterkoren stond er uitstekend voor, ofschoon er de vorigen herfst slechts weinig was uitgezaaid en sommige stukken totaal waren opgevreten. Wij moesten een stuk gerst op koolland herzaaien. De gerst zoowel als tarwe en kool konden, reeds vroeg tot ontw_i_kkeling komen en groeiden dan ook uitstekend. Veelw_._ hadden we nu hierin niet. Met de jonge klavers ging het minder goed. De roode klavers stonden goed doch de witte beslist slecht. Onze witte klavers schenen totaal ziek te zijn zoodat het gunstige voorjaar daarin geen verbetering kon aanbrengen. Als plantenziekten kwamen in aanmerking de krulziekte in sommige stukken vlas, waardoor deze stukken zeer in groei achteruit bleven en later met dikke wortels en kromme ondereinden omhoog gingen. Dat was het geval met Por_g_._ 5. De klaverlandshavers hadden alle veel van valerij te lijden. De holle stand en slechte ontwikkeling werd daardoor nog zeer in de hand gewerkt. Voor omzaaien, was de tijd voorbij doch deze stukken stonden, werkelijk te hol met overal erg groote waterlappen.

Het weder bleef steeds droog zoodat het schoffelen en wieden, altijd kon doorgaan. Dat zaad kwam alles aan de groei en ontwikkelde zich verder uitstekend. In tegenstelling met het vorige jaar volgde op het droge voorjaar een prachtige haast al te droge zomer. Wel was dit ten gunste van het zaad en andere gewassen, die er tegen den oogsttijd zeer goed voor stonden, maar de groenlander leden er vrijwel aan. Groenlandshooi kwam er dan ook betrekkelijk weinig doch was van uitstekende qualiteit. De roode klavers leverden een ruim beschod vooral de 2_de_ snede was uitstekend. De qualiteit van het daarvan gewonnen hooi was van beide sneden zeer goed. Leverden over ’t algemeen de witte klavers ook zelfs ruime weide, de onze liet zeer te wenschen over en was bepaald slecht te noemen. De oorzaak hiervan was vrij zeker de klavermoeheid van ’t land.

Voor de aanhoudende droogte (reeds in begin Juli waren de afgedamde sloten geheel droog) was het koren en vooral het vlas vroeg rijp. Den 16 Juli zijn we begonnen te gerstzichten, en den 18_de_ te vlas trekken. In zeer korten tijd was dit alles afgeloopen en na 3 à 4 dagen werd reeds menig stuk vlas geschelfd. Den 25 Juli echter begon het te regenen waarop eenige natte en zoele dagen volgden. Het gevolg daarvan was dat op menig stuk vlas op de ruiters begon te broeien zoodat ook wij meer dan de helft hebben moeten omschelven. Daarop begon de droogte opnieuw en kon verder al het zaad zonder eenige tegenspoed uitstekend binnengehaald worden. Voor de zeer goede qualiteit van het stroo was men soms te haastig zoodat vooral de gerst bij menig... [afgebroken]

Historisch en Taalkundig Commentaar

- **Klavermoeheid op de Groningse Klei**: Allersma signaleert een groot biologisch probleem met zijn witte klaverpercelen, die er *"bepaald slecht"* bij stonden. Hij wijst heel scherp de agrarische oorzaak aan: *"klavermoeheid van 't land"*. Klavermoeheid (tegenwoordig bekend als een aantasting door het klaverstengelaaltje of specifieke bodemschimmels) trad op

wanneer ditzelfde vlinderbloemige gewas te vaak achter elkaar op hetzelfde polderperceel werd verbouwd, waardoor de bodem uitgeput raakte.

- **Valerij in de Haver**: Allersma noteert dat de haver die op voormalig klaverland was ingezaaid, zwaar leed onder *"valerij"*. Dit is een oude Groningse landbouwterm voor het geel verkleuren, kwijnen en vroegtijdig afsterven van jonge graanplanten (vaak gerelateerd aan de witkoppen- of voetziekteschimmel), wat leidde tot een schrale, holle stand.
- **Broeiend Vlas op de Ruiters**: Hoewel de zomer van 1904 *"haast al te droog"* was (waardoor de afgedamde sloten begin juli al kurkdroog stonden), sloeg het weer op 25 juli plotseling om met een reeks zwoele, natte regendagen. Dit broeierige weer was levensgevaarlijk voor het geoogste vlas dat op de ruiters (droogrekken) stond: het begon direct vanbinnen te *"broeien"* (rotten en schimmelen door de hitte en nattigheid). Allersma moest in allerijl meer dan de helft van zijn vlas handmatig *"omschelven"* (anders opbouwen en luchten) om de vezelkwaliteit te redden.
- **"Waterlappen" op het Veld**: Met de term *"waterlappen"* doelt de auteur op de lagere plekken in de polderpercelen (de laagten) waar het water na een plotse bui bleef staan op de hardgebakken klei. Omdat de tijd voor herinzaai (*"omzaaien"*) al voorbij was, bleven deze plekken het hele seizoen kaal en hol.

...en begon te broeien. Ook de onze die na korten tijd machinaal gedorschen werd, liep gedeeltelijk zelfs warm in den zak; ze had dientengevolge dan ook hare kleur verloren. Den 2_den_ Sept. was het winterzaad binnen. Er bleef dus nog een mooie tijd over om het land te bedrijven. Hiervan was tot dusver ook nog niet te veel gekomen, door gebrek aan werkvolk gedurende den oogsttijd. Voor den ploeg was de grond haast te hard en droog. Wel leende zich dit zomer over het verdelgen van kweek en werd de losgebroken grond vruchtbaar doch eene aanslag van fijne onkruidzaden was er bijna geheel niet.

De nieuwe Zehnfeder cultivator (Gereef) werd steeds druk gebruikt. Dit werktuig voldeed in menig opzicht goed doch niet in die mate als vooraf gedacht werd, vooral in geploegde stoppels wil ze gaarne slepen. De stoppels zonder te ploegen te cultiveeren voldeed mij minder goed. Vooraf ploegen is mijns inziens noodzakelijk. Een groot voorrecht hebben deze werktuigen, dat ze zeer diep gesteld kunnen worden, zoodat men met de diepgang bij het ploegen geen rekenschap behoefde te houden. Uitstekend voldoen nog altijd de driescharige ploegen. Voor het zaaien wordt dan ook bijna geen andere ploeg gebruikt. Ook de koorneggen zijn nog altijd zeer goede werktuigen.

Den 20_sten_ Sept. zijn we begonnen te zaaien, terwijl we 30 Sept. daarmee op een stuk na klaar waren. Dit stuk waarin veel wintergras is, den 14_den_ Sept gezaaid. Van aanslag was echter nog geen sprake. Het weer was droog en bleef droog. Het gezaaide zaad kon zich ternauwernood ontwikkelen. Voor en na een weinig regen maakte dit echter in orde. Den 3_den_ Oct. zijn we begonnen te bietenrooien. Door de harde grond ging het uittrekken moeilijk, doch kwamen de bieten er schoon uit zoodat we dan ook slechts 5% tarra hadden. Later kregen we wel regen, zoodat daarin toen eene verandering kwam. Het tarra kwam toen op 8%.

Zooals het vorige jaar met water gezegend was, dit jaar kenmerkte zich door eene buitengewone droogte. Men kan haast zeggen vanaf de helft van April tot in ’t laatst van Nov. viel er nagenoeg geen regen van belang. Er was dan ook bijna waternood. Alle putten, sloten, grachten en zelfs dobben waren bijkans droog. Onze dobbe aan den dijk bleef gelukkig steeds voldoende en uitstekend water

houden. Duizenden liters hebben we daaruit opgehaald voor allerlei gebruik. Zelfs voor het vee, dat vanwege grasgebrek den 2 Oct. reeds alle gestald werd, moest al het water vandaar aangevoerd worden om het vervolgens met emmers te dragen. Wel 3 maanden lang hebben we voor de huishouding het water aangehaald.

Historisch en Taalkundig Commentaar

- **Het warm lopen in de zak**: Allersma beschrijft een bekend risico bij het vroege machinaal dorsen op het land. Omdat de gerst na de juli-buien niet door en door droog was, begon het graan na het dorsen in de jute zakken te *"broeien"* en *"warm te lopen"*. Door deze thermische reactie verloor het zaad zijn glans en gezonde kleur, wat de marktwaarde direct flink verminderde.
- **Testen met de "Zehnfeder"-cultivator**: Een geweldig mechanisatie-historisch detail. Allersma test een hypermodern geïmporteerd werktuig: de Duitse *Zehnfeder cultivator* (een cultivator met tien verende tanden, door hem aangeduid als 'Gereef' oftewel gereedschap/gerei). Hij is kritisch: op ongeploegde stoppels sleept het werktuig te veel en loopt het vast in de plantenresten. Hij zweert bij de vertrouwde paardengetrokken *driescharige ploegen* en *koorneggen* (zware eggen om de zaaibedden mee te verkruimelen).
- **Lage Tarra door Betongepruimde Klei**: De extreme herfstdroogte maakte het rooien van de suikerbieten op 3 oktober loodzwaar. De knollen zaten muurvast in de hardgebakken klei. Dit had echter één groot voordeel: de droge klei brokkelde direct schoon af, waardoor de bieten een historisch laag *tarra-percentage* van slechts 5% hadden (weinig loof en aanhangende modder). Zodra de regen later inviel, plakten de bieten vol modder en schoot de tarra omhoog naar 8%.
- **Waternood aan de Zeedijk**: De beschrijving van de *"buizengewone droogte"* die vanaf april tot diep in november 1904 aanhield, is indrukwekkend. Door de totale uitdroging van putten en poldersloten fungeerde de diepe *dobbe* (veedrinkpoel) direct achter de zeedijk als de absolute levensader van het bedrijf. Omdat de koeien door het grasgebrek al op 2 oktober definitief naar binnen moesten (*"gestald"*), moesten de knechten wel drie maanden lang handmatig duizenden liters water met emmers naar de stal en het woonhuis dragen.

...Eerst in ’t laatst van Nov. kregen we een voldoende regen dat de putten weer gangbaar werden, terwijl in Dec. voldoende water viel opdat alles weer gevuld was. Niettegenstaande hadden drooge en mooie dagen, nog altijd de overhand. Van sneeuw en vorst niets. Van den laatsten dag van het jaar echter kwam er eene kentering. Op dien dag brak eene hevige storm los die veel schade aan de gebouwen aanrichtte. Deze storm werd in het begin van het nieuwe jaar gevolgd door nog hevige stormen zoodat zelfs dijken in gevaar kwamen. Hierover echter in het volgende verslag meer.

Werkvolk was dit jaar als gewoonlijk doch in den oogsttijd krap. In dien tijd was het losse volk wat duurder als 17½ ct. per uur in ’t mennen en 12 tot 15 ct. voor ploegers. Ook gedurende de herfstzaaitijd waren de arbeiders duurder ofschoon er toen geen gebrek was wegens het stopzetten der vele stoomdorschmachines gedurende eenige weken. Een groot deel werd toen, gebruikt voor het graven van een onnoemelijk aantal droge sloten en grachten. Ook wij hebben toen pl.m. 300 roeden gegraven waarvan de modder alle was opkruijen van de lage kanten werd gebracht. In den winter waren de daghuren weer als gewoonlijk. Het riespelen [repelen] was iets hooger, 55 ct. per

100 klg_._ Hierbij is echter wat extra begrepen omdat er 3 leerlingen bij waren. Langzamerhand worden de loonen echter als hooger, vooral dienstboden. Knechten- en meidenloonen zijn reeds resp_._ tot ƒ 200 en ƒ 120 tot zelfs hooger gestegen.

Buitengewone werkzaamheden hadden alleen plaats door het leggen van 2 straten buizen in de lengte en 4 straten overdwars in de laangten op Perg. 3. Die beide eerstgenoemde straten 5 M. aan weerszijden van de nu eveneens gedempte middensloot welke daar aanwezig was. Voor het dempen hiervan worden 4 weeken van 2 p_._ [paarden?] gebruikt. Verder werden op dat stuk de aanwezige oude straten overdwars van beide einden opgegraven en van nieuwe buizen en pompen voorzien.

Het koren werd dit jaar op 27 h.l_._ boonen en 40 h.l_._ haver na alles per stoom afgedorschen en het stroo machinaal gepersd als 71.100 klg_._ stroo en 1435 zk_._ [zak] koren.

De prijzen der produkten waren dit jaar iets hooger. Vooral stroo en hooi waren dat jaar duur. In den zomer werd stroo voor pl.m. ƒ 18.00 en hooi voor ƒ 25.00 verkocht. Later waren deze prijzen gestegen tot pl.m. ƒ 22.00 en ƒ 35.00 per 1000 klg_._ Ook vlas was goed op prijs en werd meest op het land verkocht voor f.o.b. tot zelfs 12 ct. per kg_._

Weliswaar bleef er nogal veel onverkocht door de hooge vraagprijzen. Dat werd echter tegen den winter voor bloot recht [?] niet opgeruimd. De korenprijzen bleven gemiddeld ongewijzigd. Kwaliteiten waren vanwege de droogte van uitstekende qualiteit. Alleen erwten, die reeds niet hoog waren daalden later van ƒ 8.00 op ƒ 6.50 per h.l_._ Lijnzaad was ook laag in prijs. Daarentegen stegen... [afgebroken]

Historisch en Taalkundig Commentaar

- **De Nieuwjaarsstormvloed van December 1904**: Allersma sluit het meteorologische jaar af met een dramatische kentering. Op de allerlaatste dag van het jaar (**31 december 1904**) breekt er een zware storm los die grote schade aanricht aan de monumentale schuren. De auteur blikt alvast onheilspellend vooruit: begin januari 1905 volgden nóg zwaardere stormen die de Groningse zeedijken in acuut gevaar brachten (de opmaat naar de bekende stormvloeden van 1905).
- **Uitdiepen van de "Droge Sloten"**: Net zoals we in de verslagen van 1911 en 1921 zagen, bracht de extreme droogte van 1904 ook één groot praktisch voordeel. Doordat het water volledig weg was, konden de boeren hun arbeiders massaal inzetten om een *"onnoemelijk aantal droge sloten en grachten"* handmatig diep uit te graven. Allersma liet zelf maar liefst **300 Groningse roeden** (ruim 1,2 kilometer!) aan sloten uitdiepen en de modder met handkarren op de akkers kruien.
- **Sociaal-Economische Stijging van de "Bodemloonen"**: De auteur noteert een structurele marktverandering. Door de toenemende welvaart en schaarste op de arbeidsmarkt stegen de jaarlonen van het inwonende personeel permanent. Een vaste boerenknecht verdiende in 1904 inmiddels de grens van **200 gulden per jaar** (plus kost en inwoning), en een meid 120 gulden.
- **3 Leerlingen bij het Repelen**: Allersma verklaart waarom het winterse tarief voor het handmatig verwerken (*"riespelen"* of repelen) van vlas dit jaar met 55 cent per 100 kg wat aan de hoge kant lag: hij had drie jonge leerlingen in de schuur rondlopen die het vak moesten leren en wiens lagere productiviteit in het loon verrekend moest worden.

- **Gronings Drainage-jargon ("Pompen voorzien")**: Bij de buitengewone werkzaamheden op *Perg. 3* (perceel 3) dempte men de oude middensloot met behulp van paardenkrachten. Aan weerszijden werden nieuwe drainagestrengen (*"straten"*) gelegd. Allersma vermeldt dat de eindbuizen van de drainage werden voorzien van *"pompen"*. In het Groningse polderjargon zijn dit geen mechanische pompen, maar houten of ijzeren kopschotten en terugslagkleppen om te voorkomen dat er bij hoog slootwater modder terug de drainagebuizen in stroomde.

...gerst, haver en rogge pl.m. met 16 ct_._ per zk_._ [zak]. De suikerbieten hadden een hoog gehalte van 17 tot 20% terwijl de suikerprijzen was gestegen tot ƒ 17.00, ofschoon voederbieten op overkoop [voorkoop] verkocht voor gemiddeld ƒ 11.50. Met een gemiddeld gehalte van 18½% (17.4 tot 20.17) kregen wij pl.m. ƒ 12.00 op participatie. Wat de qualiteit en quantiteit van de producten betreft daarvan geeft de tabelle van 1904 eenigszins duidelijk overzicht.

Het vee was in het voorjaar hoog in prijs. Melkkoeien brachten in ’t begin van ƒ 225 tot ƒ 300 op. Later daalde deze prijs met ongeveer ƒ 30.00. Vette koeien brachten 34 à 36 ct_._ op. Weidevee werd verkocht voor hoogen prijs. Vaste koeien tot ƒ 200.- . Kalfvaarzen tot ƒ 160.- . Lammeren, waren duur en kostten in Mei pl.m. ƒ 12.00. Ook jonge schapen waren hoog in prijs terwijl oudere schapen goedkoper waren. Wol kostte dit jaar ƒ 0.84 per klg_._ In den zomer en herfst waren de prijzen minder gunstig vooral het opgeld, die er voor ’t geheel trouwens ook niet voordeelig uitzagen. Vette weiders konden ternauwernood de voorjaarsprijzen weer bedingen. De beste dieren werden nog goed betaald. Vette koeien brachten tot 34 à 22 ct_._ op [afhankelijk van slachtgewicht]. Vette lammeren waren duur. Van ƒ 18.- tot ƒ 22.00. Andere schapen waren lager. De paarden waren ’t gansche jaar goed op prijs. Vooral de 1_ste_ klasse handels- en werkpaarden. Varkens kostten gemiddeld 23 à 25 ct_._ levend gewicht. Boter was iets duurder, eieren sober middelmatig. Hoender en eenden als gewoonlijk.

Vertimmeringen hadden dit jaar weinig plaats. Behoudens het gewone jaarlijksche onderhoud is het groote **varkenshok** hersteld en een **kippenhok** afgetimmerd.

Over den toestand der boerderijen in ’t geheel dient te worden medegedeeld dat die in de laatste jaren nogal is **verbeterd**. Weliswaar zijn de hurenprijzen [pachtprijzen] niet met zooveel **hooger**, doch de prijzen en afname van **nieuwe produkten** als vlas, stroo en koren zijn verbeterd. Ook door de **wetenschap** en de **meerdere ontw_i_kkeling der jonge landbouwers** is het **produktievermogen** van ’t land hoog gestegen. Vooral werken daartoe mede de uitstekende **afwatering** en het **droogleggen** der landerijen door drainenbuizen. Verder de zoo gunstige uitwerking van alle mogelijke **kunstmeststoffen**, waarvan het gebruik dan ook eene ongekende hoogte heeft bereikt. Zonder tegenwerking van het weer zijn te **schrale gewassen** bepaald onnodig geworden. In de 1_ste_ plaats zijn de werktuigen, namentlijk veel betere t.o.v. de driescharige ploegen, koorneggen, cultivators, stoomdorschmachines met stropersen, andere met drosmallen [?] enz. Daarentegen staat dat de uitgaven ook vrijwel hooger zijn geworden. De levensstandaard eene van de **landbouwers zoowel als van het werkvolk** steeds groter geworden. De aankoop van deze werktuigen en verhooging in belastingen kost veel geld. Niettegenstaande zijn de prijzen der landerijen vrijwel gestegen. De beste landerijen die t.o.v. met 80 eigen [?] ƒ 1400 opbrachten, werden in 1904 verkocht over pl.m. ƒ 1800.- . De huurprijzen waren gestegen van ƒ 80 tot ƒ 90.- . Vlaser in in 1904 weinig koopers, later kwamen er steeds meer en was in 1904 menige publieke verkooping overbodig als zijnde reeds uit de hand verkocht.

Noordpolder 22 Jan_._ 1905

H. Allersma

Historisch en Taalkundig Commentaar

- **De Sluiting van het Jaarverslag 1904**: Met deze pagina is het verslag over 1904 compleet afgerond. H. Allersma ondertekent het document in de **Noordpolder op 22 januari 1905**.
- **Een Historisch Manifest over Landbouwvooruitgang**: Dit is veruit de meest fascinerende passage uit de hele Allersma-reeks. De auteur geeft een prachtige, visionaire terugblik op de snelle modernisering van het Groningse Hogeland rond de eeuwwisseling. Hij noemt drie specifieke pijlers voor de enorme stijging van het *"produktievermogen"* van de grond:
    1. **De Wetenschap en Scholing**: De *"meerdere ontwikkeling der jonge landbouwers"* (die in deze periode vaker naar de gloednieuwe Rijkslandbouwschool of winterlandbouwscholen gingen).
    2. **Grootschalige Drainage**: De intensieve afwatering door de massale aanleg van gebakken kleipijpjes (*"drainenbuizen"*).
    3. **De Kunstmest-Revolutie**: Het gebruik van industriële kunstmest (zoals superfosfaat en chilisalpeter) bereikte een *"ongekende hoogte"*. Allersma concludeert trots dat schrale, mislukte oogsten dankzij deze technologische sprong vooruit *"bepaald onnodig"* zijn geworden, mits het weer tenminste een klein beetje meewerkt.
- **Stijging van de Algemene Levensstandaard**: Allersma signaleert een brede maatschappelijke trend: de algemene levensstandaard is gestegen, *"zoowel van de landbouwers als van het werkvolk"*. Mensen eten beter, kleden zich beter en wonen comfortabeler. Keerzijde van deze medaille is dat de herenboeren fors moeten investeren in dure machines en dat ook de belastingen flink toenemen.
- **Waardesprong van de Poldergrond**: De stijging van het rendement op de akkerbouw is direct zichtbaar in de harde vastgoedcijfers. Goede landbouwgrond die een aantal jaren daarvoor nog 1400 gulden per hectare opbracht, ging in 1904 vlot van de hand voor **1800 gulden**. De pachtprijzen (huur) kropen omhoog richting de 90 gulden.